

2010/2011

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

**Aplikace moderních edukačních trendů do studia
literatury pro děti a mládež se zaměřením na podporu
multikulturní výchovy**

PdF_2010_049

Dotazníkové šetření

Součástí projektové činnosti je realizace dotazníkového šetření, jehož základním cílem je zachycení postoje studentů českého jazyka a literatury k vybraným oblastem multikulturní výchovy. V následujících částech zprávy k výzkumnému šetření charakterizujeme blíže podmínky dotazníkového šetření, představujeme výzkumný nástroj, popisujeme průběh výzkumného šetření, sběr dat, jejich zpracování, vyhodnocení a interpretaci výsledných hodnot.

Realizace dotazníkového šetření

V rámci projektové činnosti bylo v průběhu letního semestru akademického roku 2009/2010 realizováno dotazníkové šetření zaměřené na účastníky semináře Literatura pro děti a mládež 1. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 68 respondentů z řad studentů 2. ročníku bakalářského studia oboru Český jazyk se zaměřením na vzdělávání v kombinaci s různými obory. Návratnost dotazníků byla stoprocentní, zadavatelům se vrátily všechny dotazníky. Počet studentů oboru umožnil navýšení respondentů z plánovaných 60 (při devadesátiprocentní návratnosti) na 68 (při stoprocentní návratnosti), což přispěje k větší výpovědní hodnotě dotazníkového šetření.

Cíle dotazníkového šetření

Hlavním cílem dotazníkového šetření je zmapování současného pohledu budoucích učitelů na problematiku aplikace multikulturních prvků do hodin literární výchovy. Poznatky získané dotazníkovým šetřením usnadní řešitelům projektu přípravu materiálů do seminářů literatury pro děti a mládež a umožní hledání efektivních způsobů či forem uplatnění i rozvíjení této výchovně-vzdělávací oblasti. Data z dotazníkového šetření poskytnou přehled o míře orientace budoucích pedagogických pracovníků v oblasti multikulturní výchovy a její návaznosti na RVP ZV. Studenti získají prostor k tomu, aby se v dotazníku vyjádřili ke svým představám o naplňování cílů zkoumaného průřezového tématu v hodinách literární výchovy na základní škole. Cenné budou také údaje získané z dotazníkových položek, které zkoumají konkrétní představy studentů o didaktických nástrojích multikulturní výchovy a o možnostech jejich přípravy v rámci studia na vysoké škole.

Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem se stali studenti 2. ročníku bakalářského studia Český jazyk se zaměřením na vzdělávání v kombinaci s dalšími studijními obory. Všichni respondenti navštěvovali v průběhu řešení projektu seminář Literatura pro děti a mládež 1, na nějž je projektová činnosti zaměřena. Před započítáním dotazníkového šetření byli respondenti

blíže seznámení s projektovou činností, s podmínkami výzkumného šetření a se způsobem vyplňování dotazníku.

Výzkumný nástroj

V průběhu letního semestru akademického roku 2009/2010 byl řešiteli projektu sestaven dotazník, který slouží jako nástroj výzkumného šetření. Dotazník obsahuje celkem 23 dotazníkových položek. Část dotazníkových položek je sestavena jako uzavřené dotazníkové položky (dichotomické i polytomické), ostatní položky jsou otevřené a poskytují respondentovi možnost detailnějšího vyjádření vlastního mínění. Všechny dotazníkové položky budou vyhodnoceny pomocí statistických metod pro analýzu nominálních dat.

Výzkumný problém

V počáteční fázi výzkumného šetření jsme formulovali výzkumný problém. Zajímá nás, jaký je postoj studentů českého jazyka a literatury k realizaci multikulturní výchovy v hodinách literární výchovy. Ve výzkumu budeme empiricky ověřovat vliv nezávisle proměnných (pohlaví, studijní kombinace, preferované studijní disciplíny apod.) na závisle proměnnou (postoj učitelů literární výchovy na druhém stupni základních škol k realizaci multikulturní výchovy). Součástí dotazníku jsou i položky průzkumného charakteru, pomocí nichž shromažďujeme informace o přehledu studentů a studentek v oblasti literárních nástrojů multikulturní výchovy, v metodách při práci s textem apod.

Věcné hypotézy

H1: Studentů, kteří jsou schopni definovat multikulturní výchovu, je více než těch, kteří ji definovat nedokážou.

H2: Je více studentů, kteří se domnívají, že literární text může ovlivnit žáka v jeho postojích a názorech, než studentů, kteří popírají formativní funkci literárního díla.

H3: Studenti kombinace čj+sv se aktivně zajímají o problematiku multikulturní výchovy více než studenti ostatních kombinací.

H4: Preference určitých disciplín při studiu ovlivňuje znalost literárních děl s multikulturní tematikou.

H5: Studentů, kteří znají alespoň jedno literární dílo s multikulturní tematikou, je více než studentů, kteří neznají žádné.

Vyhodnocení dotazníkového šetření

V následující části uvádíme data získaná jednotlivými položkami dotazníku, tabulky absolutních a relativních četností a slovně komentujeme naměřené hodnoty. Dotazníkové položky průzkumového charakteru jsou vyhodnocovány pouze v rovině zachycení četností a slovní interpretace získaných informací. Tyto položky nebudou podrobeny testování statistické významnosti.

Interpretace výsledků – třídění prvního stupně

V první fázi vyhodnocování dotazníkového šetření zjišťujeme, kolik respondentů má vždy jeden společný znak. Provedeme tedy třídění prvního stupně, jehož výstupem je 23 tabulek četností, opatřených interpretujícími komentáři. U vybraných položek rovněž aplikujeme test dobré shody chí-kvadrát, abychom zjistili, zda se získané četnosti odlišují od teoretických četností.

Dotazníkové položky zjišťující základní údaje o studentech a studentkách

1. Pohlaví respondentů

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A muž	11	16,18
B žena	57	83,82
	Σ 68	Σ 100

V úvodní části dotazníku jsme zjišťovali pohlaví respondentů. Dotazník vyplnilo celkem 11 studentů (16,18 %) a 57 studentek (83,82 %). Ve všech případech se jedná o studenty druhého ročníku bakalářského studia oboru Český jazyk se zaměřením na vzdělávání na Pedagogické fakultě UP v Olomouci.

2. Studijní kombinace

Studijní kombinace	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A čj + hudební výchova	11	16,18
B čj + společenské vědy	17	25,0
C čj + anglický jazyk	5	7,35
D čj + výchova ke zdraví	10	14,70
E čj + německý jazyk	7	10,29
F sj + estetika	1	1,47
G čj + speciální pedagogika	9	13,23
H čj + technické vědy a IT	1	1,47
CH čj + přírodopis	5	7,35
I čj + tělesná výchova	2	2,94
	Σ 68	Σ 100

Z tabulky četností vyplývá, že nejvíce respondentů studuje český jazyk v kombinaci se společenskými vědami (25 %), nejmenší zastoupení má studijní kombinace slovenský

jazyk a estetika (1,47 %), jedná se o zahraniční studentku programu Erasmus, a český jazyk a technické vědy a informační technologie (1,47 %).

3. Místo bydliště (kraj)

Místo bydliště (kraj)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A Olomoucký	23	33,82
B Moravskoslezský	10	14,70
C Jihomoravský	14	20,59
D Vysočina	5	7,35
E Královeshradecký	2	2,94
F Pardubický	3	4,41
G Zlínský	10	14,70
H Prešovský	1	1,47
	Σ 68	Σ 100

Respondenti rovněž uváděli informace o místě bydliště (kraj). Největší zastoupení má kraj Olomoucký (33,82 %), pouze jedna studentka pochází z Prešovského kraje (1,47 %). Okrajově jsou zastoupeny také kraj Vysočina (7,35 %), kraj Královeshradecký (2,94 %) a kraj Pardubický (4,41 %).

Vlastní dotazníkové položky

Následující dotazníkové položky již zjišťují konkrétní názory studentů na problematiku multikulturní výchovy, jejich postoje k možnosti její realizace v hodinách literární výchovy a jejich přehled v oblasti literatury pro děti a mládež s multikulturní tematikou.

1. Čím se podle Vás zabývá multikulturní výchova?

Charakteristika MKV	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A uvedena správně	61	89,70
B uvedena chybně	3	4,41
C neuvedena (nevím)	4	5,88
	Σ 68	Σ 100

Multikulturní výchovu správně charakterizovalo 61 respondentů (89,70 %). Chybná odpověď se vyskytla u 3 respondentů (4,41 %). Odpověď na otázku neznali 4 dotazovaní (5,88 %). Ze získaných údajů lze odvodit, že většina studentů/studentek se pravděpodobně s multikulturní výchovou již setkala a je schopna uvést některé z jejích základních charakteristik. Desetina respondentů (10,29 %) uvedla chybnou, nebo žádnou odpověď. Za nesprávné odpovědi považujeme např. tyto definice: *Multikulturní*

výchova se zabývá vztahy mezi jednotlivými výchovami a předměty / Nevím, nejspíš něco o kultuře apod.

Test dobré shody chí-kvadrát

Charakteristika MKV	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
A uvedena správně	61	22,67	38,33	1469,19	64,80
B uvedena chybně	3	22,67	-19,67	386,90	17,07
C neuvedena (nevím)	4	22,67	-18,67	348,57	15,38
	68	68			97,25

H₀: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

H_A: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 97,25

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 2

kritická hodnota = 5,991

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

2. Četl/a jste již část RVP ZV, která je věnovaná multikulturní výchově?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano	11	16,18
B ne	57	83,82
	Σ 68	Σ 100

Na otázku, zda studenti/studentky četli příslušnou pasáž o multikulturní výchově v RVP ZV odpovědělo 57 respondentů (83,82 %) záporně. Zbýlých 11 dotazovaných (16,18 %) uvádí, že tuto část RVP ZV četlo. Výsledná data jsou překvapivá především vzhledem ke skutečnosti, že se studenti/studentky nachází v druhé polovině svého bakalářského studia. Zároveň je odpověď překvapivá ve vztahu k výsledkům předcházející dotazníkové položky. Je pravděpodobné, že RVP ZV není pro studenty/studentky zdrojem informací o multikulturní výchově.

Test dobré shody chí-kvadrát

Odpověď	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
A ano	11	34	-23	529	15,56
B ne	57	34	23	529	15,56
	68	68			31,12

H₀: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

H_A: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 31,12

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 1

kritická hodnota = 3,841

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

3. Souhlasíte se zařazením multikulturní výchovy do základního vzdělávání?

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano, souhlasím	51	75,00
B ne, nesouhlasím	2	2,94
C nezaujímám vyhraněné stanovisko	15	22,05
	Σ 68	Σ 100

Tři čtvrtiny (75 %) respondentů považují zařazení multikulturní výchovy do základního vzdělávání za potřebné a vyjadřují souhlasné stanovisko. Pouze 2 dotazovaní (2,94 %) nesouhlasí se zařazením multikulturní výchovy do vzdělávání na základních školách. Více než pětina z dotazovaných se nepřiklání ani k jedné z krajních možností a zaujímá nevyhraněné stanovisko (22,05 %).

Test dobré shody chí-kvadrát

Stanovisko	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
A ano	51	22,67	28,33	802,59	35,40
B ne	2	22,67	-20,67	427,24	18,84
C nezaujímám vyhraněné stanovisko	15	22,67	-7,67	58,83	3,92
	68	68			58,16

H0: Četnosti studentů, kteří zaujímají nabízená stanoviska, jsou stejné.

HA: Četnosti studentů, kteří zaujímají nabízená stanoviska, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 58,16

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 2

kritická hodnota = 5,991

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

4. Zatrhnete tvrzení, s nímž souhlasíte. Multikulturní výchova je ...

Tvrzení	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A nadbytečná a nepotřebná vzdělávací oblast	1	1,47
B potřebná a pro společnost prospěšná vzdělávací oblast	56	82,35
C vzdělávací oblast, jejíž cíle jsou neuskutečnitelné	11	16,18
	Σ 68	Σ 100

Dotazníková položka č. 4 se vztahuje také k odhalení postojů studentů ke zkoumané oblasti (stejně jako položka č. 3). Pouze 1 respondent (1,47 %) považuje multikulturní výchovu za nadbytečnou a nepotřebnou vzdělávací oblast. 56 studentů/studentek (82,35 %) připisuje multikulturní výchově určitý prospěch pro společnost. Skeptické stanovisko k efektivitě multikulturní výchovy zaujímá 11 dotazovaných (16,18 %).

Test dobré shody chí-kvadrát

Tvrzení	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
A	1	22,67	-21,67	469,58	20,71
B	56	22,67	33,33	1110,89	49,00
C	11	22,67	-11,67	136,18	6,01
	68	68			75,72

H0: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

HA: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 75,72

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 2
kritická hodnota = 5,991

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

5. V kterých předmětech je podle Vás možné realizovat multikulturní výchovu na základní škole?

Předmět	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A hudební výchova	10	4,57
B výtvarná výchova	7	3,20
C český jazyk a literární výchova	56	25,57
D zeměpis	26	11,87
E dějepis	25	11,42
F občanská výchova	52	23,74
G rodinná výchova	23	10,50
H cizí jazyk	9	4,10
CH přírodopis	3	1,37
I praktické činnosti	3	1,37
J dramatická výchova	1	0,46
K multikulturní výchova	1	0,46
L výchova ke zdraví	2	0,91
M etická výchova	1	0,46
	Σ 219	Σ 100

Dotazníková položka č. 5 umožnila respondentům vyjádřit se k problematice, v jakém předmětu je podle jejich mínění možné realizovat multikulturní výchovu. V tabulce četností uvádíme všechny předměty, které byly respondenty uvedeny. Četnosti vypovídají o tom, kolikrát byl daný předmět v rámci všech dotazníků zmíněn. Překvapivým zjištěním je fakt, že 56 krát byl uveden český jazyk a literární výchova, 52 krát občanská výchova. Podle dotazovaných studentů/studentek poskytují tedy právě tyto předměty vhodný prostor pro naplňování cílů multikulturní výchovy. Toto zjištění mimo jiné vypovídá o tom, že si respondenti jakožto potenciální učitelé českého jazyka a literární výchovy uvědomují, že jejich obor poskytuje možnosti pro uskutečňování multikulturní výchovy. Vysoké zastoupení má také zeměpis, dějepis a rodinná výchova. Zajímavým zjištěním je rovněž skutečnost, že pouze jeden respondent zvolil možnost multikulturní výchovy jakožto samostatného předmětu. Tento fakt zcela odpovídá i skutečné podobě multikulturní výchovy na školách. Ze 140 školních vzdělávacích programů, které jsme podrobili analýze, vyplývá, že ani jeden neuvažuje o zavedení samostatného předmětu Multikulturní výchova.

6. Souvisí podle Vašeho názoru multikulturní výchova s literární výchovou? Své stanovisko prosím krátce zdůvodněte.

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano, souvisí spolu	60	88,23
B ne, nesouvisí spolu	8	11,76
	Σ 68	Σ 100

Podle 60 respondentů (88,23 %) je multikulturní výchova s literární výchovou v blízké souvislosti. 8 respondentů (11,76 %) se domnívá, že souvislost mezi těmito oblastmi není.

Respondenti byli rovněž požádáni o krátké vysvětlení tohoto vztahu.

V případě volby existujícího vztahu mezi multikulturní výchovou a literární výchovou vysvětlují respondenti tuto skutečnost nejčastěji tvrzením, že různé kultury mají odlišné písemnictví, a literatura je proto ve své podstatě multikulturní (18 respondentů). Další z dotazovaných spatřují souvislost především z toho pohledu, že literatura poskytuje informace o jiných kulturách, objasňuje postoje, zvyky apod. (11 respondentů). Dalších 6 dotazovaných má za to, že literatura je vhodným nástrojem pro odstranění předsudků, intolerance apod. Část respondentů uvádí, že autor je ovlivněn svojí kulturou a tento vliv se promítá i do jeho pohledu na zobrazovanou problematiku (5 respondentů). Čtyři respondenti považují literaturu za základní pramen multikulturní výchovy. Dva z dotazovaných upozorňují na nutnou znalost informací o národu, etnické skupině nebo kultuře, z níž autor pochází, a to z důvodu správného pochopení literárního díla. Další z odpovědí se vyskytly pouze jedenkrát. Tito respondenti upozorňují na blízkou souvislost multikulturní výchovy s tematikou židovství a zmiňují také možnost mezipředmětového vzdělávání prostřednictvím literatury.

V případě, že respondenti nepřipouští vztah mezi zkoumanými oblastmi, uvádějí tato zdůvodnění: interpretace textů, stejně jako studium literatury, by mělo být pro všechny stejné; literatura by se měla zabývat spíše autory a směry; v literatuře se moc neseťkávám se spisovateli jiných kultur; multikulturní výchova se zabývá odlišnými tématy než literární výchova.

Pozn.: ne všichni respondenti uvedli požadované zdůvodnění. Z hlediska výzkumu mají tyto odpovědi pouze informativní charakter a nejsou podrobeny statistické analýze, proto nepovažujeme takové dotazníky za neúplné a nejsou ze zkoumání vyřazeny.

Test dobré shody chí-kvadrát

Odpověď	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A ano	60	34	19,88
B ne	8	34	19,88
	68	68	39,76

H0: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

HA: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 39,76

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 1

kritická hodnota = 3,841

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

7. Může přispět podle Vašeho názoru cílená multikulturní výchova na základních školách k odstraňování jevů jako rasová nesnášenlivost, diskriminace, xenofobie, předsudky s rasovým podtextem apod.?

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano, může	57	83,82
B ne, nemůže	11	16,18
	Σ 68	Σ 100

57 respondentů (83,82 %) se domnívá, že multikulturní výchova může přispět k odstraňování uvedených negativních jevů. Ostatní dotazovaní (16,18 %) nevěří v účinnost multikulturní výchovy v oblasti eliminování projevů jako rasová nesnášenlivost, diskriminace, xenofobie apod.

Test dobré shody chí-kvadrát

Odpověď	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
A ne	11	34	-23	529	15,56
B ano	57	34	23	529	15,56
	68	68			31,12

H0: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

HA: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 31,12

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 1

kritická hodnota = 3,841

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

8. Myslíte si, že práce s literárním textem může ovlivnit postoje a názory žáků základní školy?

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano, může	53	77,94
B ne, nemůže	15	22,05
	Σ 68	Σ 100

Více než tři čtvrtiny respondentů (77,94 %) jsou přesvědčeny o formativní účinnosti práce s literárním textem. Pětina dotazovaných (22,05 %) vyjadřuje stanovisko, že didaktická práce s literárními ukázkami není v oblasti formování postojů a názorů žáka efektivní. Vzhledem k tomu, že se jedná o budoucí učitele literární výchovy, kteří by měli být přesvědčeni o výchovné funkci předmětu, jež vyučují, je toto zjištění překvapivé.

Test dobré shody chí-kvadrát

Odpověď	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A ano	53	34	10,61
B ne	15	34	10,61
	68	68	21,22

H₀: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

H_A: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 21,22

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 1

kritická hodnota = 3,841

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

9. Jaký je Váš vztah k multikulturním tématům (vztahy mezi menšinovými etniky a majoritou, poznávání jiných kultur, rasová nesnášenlivost, diskriminace apod.)?

Typ vztahu	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A tematika mě zajímá, často se o ní informuji v médiích, v odborné literatuře	9	13,26
B tematika mě zajímá, ale cíleně informace o ní nevyhledávám;	54	79,41
C tematika MKV mě nezajímá	5	7,35
	Σ 68	Σ 100

Z dotazníkové položky č. 9 vyplývá, že téměř 79,41 % respondentů projevuje zájem o multikulturní výchovu, téma jim není lhostejné, tento vztah je však pouze pasivní, dotazovaní nevyvíjejí žádnou aktivitu, která by obohatila jejich znalosti a přehled o multikulturní výchově. Celkem 9 studentů/studentek (13,26 %) uvádí, že se o problematiku multikulturní výchovy zajímají a sami vyhledávají další informace. Pouze 5 respondentů (7,35 %) přiznává, že je multikulturní výchova nezajímá.

Test dobré shody chí-kvadrát

Typ vztahu	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A	9	22,67	8,24
B	54	22,67	43,30
C	5	22,67	18,85
	68	68	81

H₀: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

H_A: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 81

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 2

kritická hodnota = 5,991

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

10. Setkal/a jste se někdy s knihou pro děti a mládež s multikulturní tematikou (tzn. tematika jiných kultur, národnostních menšin, téma rasové nesnášlivosti apod.)?

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano	48	70,58
B ne	20	29,42
	Σ 68	Σ 100

Položka č. 10 se již zabývá literaturou pro děti a mládež s multikulturní tematikou. Téměř tři čtvrtiny dotazovaných uvádějí, že se již někdy setkali s knihou, která se námětově dotýká témat multikulturní výchovy. Poměrně velké množství studentů/studentek (29,42 %) se s takovou knihou pro děti a mládež nikdy nesetkalo. Tato skutečnost je vzhledem ke studovanému oboru respondentů překvapivá. Domníváme se, že její příčinou není faktická neznalost konkrétních literárních děl, ale spíše neznalost zaměření multikulturní výchovy a jejích edukačních možností v rámci literární výchovy. V následujících částech výzkumné zprávy bude tato skutečnost objasněna.

Test dobré shody chí-kvadrát

Odpověď	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A ano	48	34	5,76
B ne	20	34	5,76
	68	68	11,52

H₀: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

H_A: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 11,52

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 1

kritická hodnota = 3,841

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

11. Patří podle Vás tato tematika (viz otázka č. 10) do literatury pro děti a mládež?

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano, patří	64	94,11
B ne, je nevhodná	4	5,88
	Σ 68	Σ 100

U položky č. 11 zaujala téměř většina respondentů (94,11 %) kladné stanovisko a je toho názoru, že multikulturní témata do literatury pro děti a mládež patří. Pouze 4 studenti (5,88 %) mají za to, že témata jako národnostní menšiny, jiné kultury, jejich setkávání, rasové problémy apod. by se neměla v knihách pro děti vyskytovat.

Test dobré shody chí-kvadrát

Odpověď	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A ano	64	34	26,47
B ne	4	34	26,47
	68	68	52,94

H_0 : Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

H_A : Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 52,94

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 1

kritická hodnota = 3,841

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

12. Vzpomenete si na název nějaké knihy pro děti a mládež, která by mohla napomoci realizaci multikulturní výchovy na základních školách?

Typ odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A uvedl/a alespoň jednu knihu	19	27,94
B uvedl/a více knih	6	8,82
C neuvedl/a žádnou knihu	43	63,24
	Σ 68	Σ 100

Otázkou č. 12 jsme chtěli zjistit, zda jsou respondenti schopni jmenovat nějakou knihu, která zpracovává multikulturní témata. Odpovědi respondentů jsou v určitém rozporu s výsledky u otázky č. 10. Zde více než 70 % respondentů uvedlo, že se již se zmíněnými knihami setkali. Problém se však vyskytl v situaci, kdy měli vyjmenovat konkrétní tituly. Pouze 25 respondentů (36,76 %) uvedlo buď jednu, nebo více knih. Dalších

43 dotazovaných (63,24 %) si nevzpomnělo ani na jednu z knih, které se zabývají tématy souvisejícími s multikulturální výchovou.

Pro úplnost uvádíme rovněž přehled titulů, které byly studenty zmíněny. Je důležité upozornit na to, že kniha Hany Doskočilové *O mamě Romě a romském pámbíčkově* byla uvedena celkem devětkrát. Domníváme se, že je to způsobeno tou skutečností, že kniha byla na začátku semestru v seminářích představena. Vícekrát studenti/studentky uvedli také knihu *Romské pohádky* (vždy však bez zmínky o autorovi), knihu *Začarovaná třída* od Ivony Březinové, *Robinsona Crusoa*, pohádky *Tisíc a jedna noc* a knihy Oty Pavla. Další tituly byly zmíněny pouze jedenkrát: *Harry Potter*, *Bible*, *Dobrodružství Toma Sawyera*, *Chaloupka strýčka Toma*, *Aladin a kouzelná lampa*, *Láska od Toni Morrisonové*, *Zakázané holky*, *Děvčátko, rozdělej ohníček*, *Deník Anny Frankové*, *Vietnamské pohádky*, *Cikánské pohádky*, *Židovské anekdoty*.

Test dobré shody chí-kvadrát

Typ odpovědi	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A	19	22,67	0,59
B	6	22,67	12,26
C	43	22,67	18,23
	68	68	31,08

H₀: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

H_A: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 31,08

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 2

kritická hodnota = 5,991

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

13. Pokud se jednou stanete učitelem literární výchovy, budete do hodin zařazovat práci s literárními texty, pomocí nichž je možné žáky připravovat na život v multikulturální společnosti?

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano	29	42,65
B ne	1	1,47
C zatím jsem o tom neuvažoval/a	38	55,88
	Σ 68	Σ 100

U další dotazníkové položky studenti odpovídali na otázku, zda plánují v budoucnu realizovat v hodinách literární výchovy multikulturní výchovu. Více než polovina studentů/studentek (55,88 %) přiznala, že o této možnosti prozatím neuvažovala. Tato skutečnost je pravděpodobně způsobena tím, že se jedná o studenty/studentky druhých ročníků, pro něž je pedagogická praxe poměrně vzdálená. Přesto 29 studentů (42,65 %) zvolilo odpověď „ano“, pouze jeden respondent (1,47 %) neplánuje zařazování práce s multikulturními texty do hodin literární výchovy.

Test dobré shody chí-kvadrát

Stanovisko	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A	29	22,67	1,77
B	1	22,67	20,71
C	38	22,67	10,36
	68	68	32,84

H₀: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

H_A: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 32,84

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 2

kritická hodnota = 5,991

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

14. Jsou podle Vás texty s multikulturní tematikou zařazovány do čítanek pro základní školy?

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano	7	10,29
B ne	18	26,47
C nevím	43	63,24
	Σ 68	Σ 100

Na otázku, zda jsou podle názoru respondentů v čítankách pro základní školy texty s multikulturní tematikou, vyjádřilo 10,29 % kladné stanovisko, 26,47 % záporné a 43 dotazovaných (63,24 %) dokládá, že nemá o této skutečnosti přehled. I tyto výsledky patrně ovlivňuje chybějící didaktická příprava a pedagogická praxe.

Test dobré shody chí-kvadrát

Stanovisko	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A	7	22,67	10,83
B	18	22,67	0,96
C	43	22,67	18,23
	68	68	30,02

H₀: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

H_A: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 30,02

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 2

kritická hodnota = 5,991

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

15. Jaké typy literárních textů by podle Vás mohly být nástrojem multikulturní výchovy (z hlediska žánru, tématu, národnosti spisovatele atd.)?

Typ odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A odpověděl/a	58	85,29
B neodpověděl	10	14,70
	Σ 68	Σ 100

Otázkou č. 15 jsme zjišťovali, jaké typy literárních textů by respondenti volili, pokud by chtěli realizovat multikulturní výchovu. Na otázku odpovědělo celkem 85,29 % dotazovaných, zbylí respondenti uvedli odpověď „nevím“, nebo žádnou odpověď.

Charakter odpovědí rovněž dokresluje přehled studentů/studentek v oblasti literárních nástrojů multikulturní výchovy. Pro ilustraci uvádíme tabulky, které dokládají, jaké typy literárních textů respondenti zmínili, přičemž zajímavé jsou také údaje o četnostech výskytu. Z důvodu větší přehlednosti uvádíme dvě tabulky – téma literárních textů, literární žánr. Celkový počet výskytů je 113. Nejvyšší zastoupení mají z hlediska žánrů pohádky různých kultur a příběhové prózy s hrdinou jiné národnosti. Co se týká tématu, uvádí respondenti nejčastěji knihy, které tematizují jiné kultury, jejich projevy, znaky apod.

Žánr	Absolutní četnost
A pohádky různých kultur	31
B historické a životopisné romány	9
C dobrodružné příběhy	6
D příběhové prózy	22
E písničky různých kultur	1
F cestopisy	5
G poezie různých kultur	7
H pověsti různých kultur	1
CH deníky	2

Téma	Absolutní četnost
A židovství	2
B národnostní menšiny a jiná etnika	4
C jiné kultury	16
I střet mezi kulturami	3
M šikana	1
N válka	2
O islám	1

16. Jaký způsob práce s literárním textem (metody) by měl učitel zvolit, tak aby žáky nejenom vzdělával, ale zároveň i vychovával?

Typ odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A odpověděl/a	49	72,05
B neodpověděl/a, odpověděl/a chybně	19	27,94
	Σ 68	Σ 100

Položkou číslo 16 jsme se pokusili zjistit, zda již respondenti mají určitou představu o metodách práce s literárním textem, které naplňují jak cíle kognitivní, tak cíle afektivní, výchovné. Z celkového počtu 68 respondentů 49 studentů/studentek uvedlo jeden nebo více způsobů práce s literární ukázkou, 19 respondentů buď na otázku neodpovědělo, nebo odpovědělo chybně (např. metoda názornosti apod.). Poměrně velký počet studentů/studentek, kteří uvedli nesprávnou odpověď nebo si s otázkou nevěděli rady, může být opět ovlivněn absencí oborové didaktické přípravy v bakalářském studiu (ta je součástí studia navazujícího).

V přehledové tabulce opět uvádíme metody, které respondenti v dotaznících uvedli. Jsme si vědomi toho, že se nejedná vždy o odborné názvy jednotlivých metod. Aby však

nedošlo ke zkreslení získaných údajů, ponecháváme je v původní podobě. Celková četnost výskytů je 75. Nejčastěji studenti uvedli metodu rozhovoru se žáky a interpretaci literárního textu.

Metoda/způsob práce s textem	Absolutní četnost
A rozhovor se žáky	29
B doporučení kvalitních textů	1
C interpretace textu	16
D hra	9
E scénky, modelové situace	4
F videoprojekce	4
G propojení se skutečným životem	3
H hlasitá četba textu	1
Ch beseda na určité téma	1
I srovnání tvorby různých autorů	1
J čtení s porozuměním	3
K propojení se slohem	1
L exkurze	1
M aktivizační metody	1
	Σ 75

17. *Může ovlivnit četba literární ukázky s multikulturní tematikou postoje žáka nebo jeho hodnotový systém?*

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano	52	76,47
B ne	16	23,53
	Σ 68	Σ 100

Otázka č. 17 opět zjišťuje mínění respondentů o formativní účinnosti literárního textu, zde již ve vztahu k multikulturní výchově. Z dotazníkového šetření vyplývá, že více než dvacet procent (23,53 %) studentů je toho názoru, že četba literární ukázky je z výchovného hlediska neefektivní a nezpůsobí žádnou změnu postojů, názoru nebo hodnot žáka. 52 respondentů (76,47 %) se naopak domnívá, že práce s literárním textem může určitým způsobem postoje, názory a hodnoty žáka modifikovat.

Test dobré shody chí-kvadrát

Odpověď	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A ano	52	34	9,52
B ne	16	34	9,52
	68	68	19,04

H0: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

HA: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 19,04

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 1

kritická hodnota = 3,841

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

18. Cítíte se dostatečně teoreticky připravený/á k realizaci multikulturní výchovy? Pokud ne, uveďte, co by podle Vás mohlo tento stav změnit.

Stanovisko	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A ano, jsem připravený/á	11	16,17
B ne, nejsem připravený/a	57	83,82
	Σ 68	Σ 100

Otázka č. 18 mapuje mínění studentů o vlastní teoretické připravenosti v oblasti multikulturní výchovy. Pouze 11 studentů/studentek (16,17 %) uvádí, že se cítí připraveni na realizaci multikulturní výchovy. Větší část dotazovaných (83,82 %) tento pocit nemá a dokládá, že jejich teoretická příprava je buď neúplná, nebo zcela chybí.

Zároveň jsme se respondentů ptali, co by mohlo tuto situaci zlepšit. Dotazovaní navrhuji následující: besedy, semináře, vlastní četba, metodická průprava, praxe s dětmi odlišných kultur, webové stránky s didaktickou inspirací, kurz, studium odborných materiálů, návštěva hodiny multikulturní výchovy, zařazení disciplíny MKV do studijního programu na VŠ, více informací v učebních pomůckách, přednáška, workshop.

Test dobré shody chí-kvadrát

Odpověď	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	(P-O) ² /O
A ano	11	34	15,56
B ne	57	34	15,56
	68	68	31,12

H0: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou stejné.

HA: Četnosti studentů, kteří odpovídají uvedenými způsoby, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 31,12

hladina významnosti = 0,05
 počet stupňů volnosti = 1
 kritická hodnota = 3,841

Vypočítaná hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu alternativní – tzn. výsledky nelze vysvětlovat na základě náhody.

19. Napadá Vás, jaká opatření či didaktické pomůcky by mohly zkvalitnit realizaci multikulturní výchovy v hodinách literární výchovy na základních školách?

Typ odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A odpověděl/a	47	69,11
B neodpověděl	21	30,88
	Σ 68	Σ 100

Odpověď na otázku č. 19 uvedlo 47 dotazovaných (69,11 %), zbylí respondenti neodpověděli (30,88 %).

Návrhy respondentů na zkvalitnění výuky multikulturní výchovy v literární výchově na základní škole dokládá následující tabulka. Celkový počet výskytů je 95.

Opatření, didaktická pomůcka	Absolutní četnost
A videozáznam, film	25
B propojení s hudební výchovou	4
C exkurze	8
D dostatek literárních děl ve školách	11
E setkání s cizinci, s lidmi z různých kultur, minorit	15
F propojení s dokumentárními pořady	5
G projekt	2
H spolupráce s odborníky	2
CH žáci jiných kultur v hodině	5
I proškolení pedagogických pracovníků, přednášky pro učitele	3
J propojení s dramatickou výchovou	1
K ukázka předmětů, obrázků	7
L využití interaktivní tabule, internetu	2
M ukázky jazyka, v jakém bylo dílo napsáno	1
N prezentace o jiných kulturách	1
O diskuse	2
P webové stránky s pomůckami pro učitele	1
	Σ 95

20. Jaké disciplíny při studiu českého jazyka a literatury preferujete (z hlediska oblíbenosti):

Disciplíny	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
A literární	30	44,12
B jazykovědné	19	27,94
C literární i jazykovědné	19	27,94
	Σ 68	Σ 100

Závěrečná otázka, na kterou studenti odpovídali, zjišťuje, jaké disciplíny při studiu upřednostňují, které mají v oblíbenosti. Z celkového počtu 68 respondentů 30 (44,12 %) preferuje disciplíny literární, 19 (27,94 %) předměty jazykovědné a 19 (27,94 %) zaujímá nevyhraněné stanovisko a preference disciplín jsou vyrovnané.

Test dobré shody chí-kvadrát

Disciplíny	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	$(P-O)^2/O$
A	30	22,67	2,37
B	19	22,67	0,59
C	19	22,67	0,59
	68	68	3,55

H_0 : Četnosti studentů, kteří vybírají jednotlivé disciplíny, jsou stejné.

H_A : Četnosti studentů, kteří vybírají jednotlivé disciplíny, jsou rozdílné.

chí-kvadrát = 3,55

hladina významnosti = 0,05

počet stupňů volnosti = 2

kritická hodnota = 5,991

Vypočítaná hodnota testového kritéria je menší než kritická hodnota, proto přijímáme hypotézu nulovou – výsledky je možné vysvětlovat působením náhody, mezi jevy nemusí být významný vztah. Mezi oblíbeností studovaných disciplín není rozdíl.

Interpretace výsledků – třídění druhého stupně

V druhé fázi vyhodnocení dotazníků vyhledáváme respondenty, kteří mají shodné dva sledované znaky.

1. Pomocí třídění druhého stupně zkoumáme planost následující hypotézy: *studenti kombinace čj+sv se aktivně zajímají o problematiku multikulturní výchovy více než studenti ostatních kombinací.*

Kontingenční tabulka

	aktivní zájem	pasivní zájem	nezájem	suma
čj + sv	4 2,25	13 13,5	0 1,25	17
ostatní	5 6,75	41 40,5	5 3,75	51
suma	9	54	5	68

H₀: Zájem o multikulturní výchovu je stejný u studentů čj + sv a ostatních kombinací.

H_A: Zájem o multikulturní výchovu není stejný u studentů čj + sv a ostatních kombinací.

chí-kvadrát: $1,3611 + 0,019 + 1,25 + 0,453 + 0,0061 + 0,416 = 3,5052$

počet stupňů volnosti: 2

hladina významnosti: 0,05

kritická hodnota: 5,991

Vypočítaná hodnota je nižší, přijímáme tedy nulovou hypotézu. Mezi odpověďmi na uvedené otázky nebyla prokázána statisticky významná souvislost – studijní kombinace tedy nesouvisí s aktivním/pasivním zájmem či nezájmem studentů/studentek o problematiku multikulturní výchovy.

2. Pomocí třídění druhého stupně zjišťujeme vztah mezi preferencí literárních disciplín a znalostí literárních děl s multikulturní tematikou.

Kontingenční tabulka

	zná jedno literární dílo s MKV tematikou	zná více literárních děl s MKV tematikou	nezná	suma
literární	10 8,82	4 2,64	16 18,52	30
jazykovědné	4 5,58	0 1,67	15 11,73	19
obě disciplíny	6 5,58	2 1,67	11 11,73	19
suma	20	6	42	68

H₀: Znalost literárních děl s multikulturní tematikou neovlivňuje preference literárních disciplín při studiu.

H_A: Znalost literárních děl s multikulturní tematikou ovlivňuje preference literárních disciplín při studiu.

chí-kvadrát = 0,158 + 0,447 + 0,032 + 0,701 + 1,67 + 0,065 + 8,463 + 0,278 + 0,045 = 11,859

počet stupňů volnosti = 4

hladina významnosti = 0,05

kritická hodnota = 9,488

Vypočítaná hodnota je nižší, přijímáme tedy nulovou hypotézu. Mezi odpověďmi na uvedené otázky nebyla prokázána statisticky významná souvislost – znalost literárních děl není ovlivněna preferencí literárních disciplín při studiu.

3. Pomocí třídění druhého stupně zjišťujeme vztah mezi postojem k formativní účinnosti práce s literárním textem a postojem k efektivnosti práce s literárním textem s multikulturní tematikou.

Kontingenční tabulka

	uznání efektivnosti	popření efektivnosti	suma
uznání formativní fce	47	6	53
popření formativní fce	8	7	15
suma	55	13	68

H0: Mezi odpověďmi na uvedené otázky není vztah.

HA: Mezi odpověďmi na uvedené otázky je vztah.

chí-kvadrát = 17,00

počet stupňů volnosti = 1

hladina významnosti = 0,05

kritická hodnota = 3,841

Vypočítaná hodnota je nižší, přijímáme tedy nulovou hypotézu. Mezi odpověďmi na uvedené otázky nebyla prokázána statisticky významná souvislost – postoj k formativní účinnosti práce s literárním textem neovlivňuje postoj k efektivnosti práce s literárním textem s multikulturní tematikou.

Výsledky testování hypotéz

Vyhodnocením dotazníkových položek docházíme k rozhodnutí, zda můžeme přijmout, či odmítnout hypotézy, které jsme si stanovili.

H1: Studentů, kteří jsou schopni definovat multikulturní výchovu, je více než těch, kteří ji definovat nedokážou.

Na základě vyhodnocení dotazníkové položky č. 1 přijímáme hypotézu č. 1. Výzkumným šetřením se skutečně prokázalo, že studentů, kteří jsou schopni definovat multikulturní výchovu, je více než těch, kteří ji vymezit nedokážou. Přijatelnou definici multikulturní výchovy uvedlo 89,70 % respondentů.

H2: Je více studentů, kteří se domnívají, že literární text může ovlivnit žáka v jeho postojích a názorech, než studentů, kteří popírají formativní funkci literárního díla.

Na základě vyhodnocení dotazníkové položky č. 8 rozhodujeme o přijetí hypotézy č. 2. Dotazníkové šetření prokázalo, že počet respondentů, kteří jsou přesvědčení o formativní funkci práce s literárním textem, je vyšší než počet dotazovaných, kteří tuto funkci popírají. Poměr relativních četností (v %): 77,94 : 23,05.

Zároveň jsme zkoumali, jak se tento vztah projeví v postoji k efektivitě práce s literárním textem s multikulturní tematikou. Testové kritérium chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku prokázalo, že mezi těmito odpověďmi na dané otázky vztah není. Rozdělení četností je však u odpovědí na tyto otázky téměř identické (53:15 x 52:16).

H3: Studenti kombinace čj+sv se aktivně zajímají o problematiku multikulturní výchovy více než studenti ostatních kombinací.

Vzhledem ke skutečnosti, že multikulturní výchova je v blízkém vztahu k oborům společenských věd, zajímalo nás, zda se projeví vztah mezi studovaným oborem a zájmem studentů o multikulturní výchovu. Na základě testového kritéria chí-kvadrát docházíme k závěru, že tento vztah nebyl prokázán.

H4: Preference literárních disciplín při studiu ovlivňuje znalost literárních děl s multikulturní tematikou.

Testové kritérium chí-kvadrát prokázalo, že mezi odpověďmi na uvedené otázky není statisticky významná souvislost – znalost literárních děl není ovlivněna preferencí literárních disciplín při studiu.

H5: Studentů, kteří znají alespoň jedno literární dílo s multikulturní tematikou, je více než studentů, kteří neznají žádné.

Na základě vyhodnocení otázky č. 12 odmítáme hypotézu č. 5. Pouze 25 respondentů z celkového počtu 68 zná alespoň jedno literární dílo s multikulturní tematikou.

Závěrečná interpretace výsledků dotazníkového šetření – shrnutí

V závěrečné fázi vyhodnocení dotazníkového šetření se věnujeme shrnutí jeho výsledků a vyvození závěrů z hlediska jejich vztahu k další projektové činnosti (bez opakování závěrů formulovaných na základě přijetí/odmítnutí hypotéz).

Uvedené interpretace výsledků jsou pouze shrnující, konkrétní číselné hodnoty a jejich zevrubný popis a interpretace jsou součástí předcházející části vyhodnocení dotazníkového šetření.

Dotazníkovým šetřením byly zjištěny následující skutečnosti:

- Většina respondentů je schopna uvést definici multikulturní výchovy, zmiňuje její základní tematické oblasti, zaměření a cíle. Nejednalo se ve všech případech o vyčerpávající definice, ale pokud byly uvedeny alespoň základní charakteristiky, bylo vymezení považováno za vyhovující. Podle zjištěného stavu lze tedy předpokládat, že se již respondenti s multikulturní výchovou setkali. Zároveň však bylo zjištěno, že více než 80 % respondentů nečetlo část RVP ZV věnovanou multikulturní výchově. Pokud tedy studenti mají nějaké znalosti o multikulturní výchově, nejsou prozatím pravděpodobně zasazeny do kontextu současné vzdělávací praxe.
- Jedním ze základních cílů dotazníkového šetření bylo zjištění postojů studentů/studentek k multikulturní výchově a k její realizaci na základní škole. Vztah studentů/studentek k dané problematice zkoumalo několik dotazníkových položek (3, 4, a 9). Výsledky získané vyhodnocením těchto položek prokazují, že vztah respondentů k multikulturní výchově je ve většině případů pozitivní. Relativní četnosti studentů/studentek, kteří ve zmiňovaných položkách vyjadřují kladný postoj k problematice, přesahují vždy hodnotu 75 %.
- Několik dotazníkových položek je zaměřeno na vztah multikulturní výchovy k literární výchově a k literatuře pro děti a mládež. Dotazníkovým šetřením byly zjištěny překvapivé skutečnosti. Respondentům bylo umožněno, aby jmenovali předměty, v nichž je možné realizovat multikulturní výchovu. Nejčastěji byl uveden předmět Český jazyk a literární výchova. Výsledek dokazuje, že si studenti/studentky uvědomují těsný vztah mezi těmito obory, což je nepochybně důležité z hlediska jejich budoucí pedagogické praxe. Souvislost mezi zkoumanými obory vidí téměř 90 % dotazovaných. Rozporné výsledky se objevily u dotazníkových položek, které zkoumaly vlastní zkušenost dotazovaných s literaturou pro děti a mládež s multikulturní tematikou. Většina studentů uvádí, že se již s takovými knihami setkala. V následující položce měli respondenti uvést konkrétní názvy titulů a zde již převažuje počet respondentů, kteří neuvedli ani jednu knihu. Abychom zjistili, zda je tato neznalost způsobena

neznalostí na poli literárním, nebo chybějícími informacemi o možnostech literární výchovy v této oblasti, bylo by nutné realizovat dodatečné šetření. Vzhledem ke skutečnosti, že se často jedná o díla všeobecně známá, přikláníme se spíše k příčině druhé. Postoj studentů/studentek k realizaci multikulturní výchovy v hodinách literární výchovy odhaluje také položka č. 13. Je potěšující, že více než 40 % studentů již v tuto chvíli plánuje zařazovat do hodin literární výchovy texty s multikulturní tematikou.

- Další soubor dotazníkových položek byl zaměřen na posouzení míry přesvědčení o efektivnosti práce s literárním textem s multikulturní tematikou. Většina studentů je přesvědčena, že práce s takovými texty je účinná. Přesto existuje určitá skupina respondentů (více než 20 %), která se domnívá, že práce s jakýmkoliv literárním textem neovlivňuje žáka v jeho postojích a názorech.
- Několik dotazníkových položek posuzuje také připravenost studentů k realizaci multikulturní výchovy (z hlediska jejich vlastního pohledu na stav svých vědomostí a dovedností). Dotazníkové šetření odhalilo, že více než 80 % studentů pociťuje vlastní nepřipravenost v této oblasti a navrhuje možná řešení daného stavu. O nepřipravenosti svědčí i fakt, že více než 60 % studentů neuvedlo ani jedno dílo s multikulturní tematikou. Posoudíme-li metody práce s literárním textem, které studenti uvádějí, docházíme k závěru, že jim v tuto chvíli chybí dostatečná metodická a didaktická příprava, která je zařazena až v dalším bloku studia.

Rozhovory se studenty

Namísto plánovaných částečně strukturovaných rozhovorů se studenty byla zvolena forma elektronické komunikace, kterou realizovala Mgr. Jana Kusá za pomoci spoluřešitelů.

Náhodně zvoleným studentům byl zaslán v závěru zimního semestru 2010 soubor otázek, vybrané pracovní listy a teoretické podklady k projektu. Soubor otázek se vztahoval jednak k posouzení významu zapojení práce s multikulturním literárním textem do programů seminářů, jednak ke zhodnocení metodických a pracovních listů a navrhované typologie. Zároveň byly zahrnuty položky, které mapují přehled studentů v dané oblasti (po absolvování daných seminářů). Respondentům byla rovněž položena otázka, jaké texty a metody by oni sami v hodinách literární výchovy využili, tak aby naplňovali zároveň cíle multikulturní výchovy.

Získané informace mají pro řešitele projektu informativní a zpětnovazební charakter a nejsou vzhledem k nízkému počtu dotazovaných a k obsáhlosti odpovědí statisticky vyhodnoceny.

Vzhledem k časové náročnosti vyplnění dotazníku byla tato forma získávání zpětné vazby uskutečněna pouze s 10 náhodně vybranými studenty.

Shrnutí získaných údajů:

- všichni dotazovaní považují za přínosné, že se seznámili s možnostmi, které poskytuje literární výchova multikulturní výchově;
- většina dotazovaných (7 studentů) odpověděla, že aktivity v seminářích vzbudily jejich další zájem o danou problematiku;
- všichni respondenti se shodli na tom, že soubor metodických a pracovních listů využijí při své budoucí pedagogické činnosti;
- po absolvování seminářů, v nichž byla představena projektová činnost a proběhla práce s metodickými listy, dokážou studenti jmenovat konkrétní díla s multikulturní tematikou; tato skutečnost je z hlediska efektivnosti naší projektové činnosti důležitá, neboť můžeme pozorovat jistý pokrok – dotazníkové šetření, realizované na začátku projektové činnosti, totiž prokázalo, že více než 60 % dotazovaných neuvedlo ani jednu knihu, která tematicky souvisí s multikulturní výchovou;
- dotazovaní se zamýšleli nad navrhovanou typologií literárních textů s multikulturní tematikou a mnozí z nich uvedli podnětné připomínky, které byly podle uvážení výzkumného týmu zohledněny při vytváření finální verze zmiňované typologie;

- podnětné byly rovněž připomínky k vybraným metodickým a pracovním listům; řešitelé projektové činnosti tak získali informace o tom, co o navrhovaných aktivitách smýšlejí studenti, které z nich považují za efektivní, zajímavé, nebo naopak;
- studenti byli dotazováni, zda může podle jejich názoru přispět práce tohoto druhu ke zvýšení interkulturní tolerance, odstranění rasismu, předsudků apod.

Vybrané odpovědi studentů:

Určitě ano. Přestože témata multikulturní výchovy jsou v současné době velmi aktuální, nedostává se jim takové pozornosti, jakou by si zasloužily. Ani na ZŠ se s těmito informacemi příliš nepracuje. Čím dříve se děti setkávají s multikulturní výchovou, tím lépe. A literatura je v tomto směru dobrým prostředníkem.

Určitě, ukáže dětem, které jsou ovlivněny netolerantní výchovou ať už ze strany rodiny, společnosti nebo svých vzorů, zase jiný pohled na věc. Nejspíš předsudky úplně neodstraní, ale pokud si dítě vyslechne i názory svých vrstevníků, kteří s multikulturou nemají problém, určitě ho to donutí k přemýšlení. Nicméně si myslím, že děti jsou při utváření vlastních názorů nejvíce ovlivněny svojí rodinou a stejně jako si děti přebírají tradice a zvyky od svých rodičů, převzou si i jejich smýšlení ohledně rasismu a tolerance.

Ano, ale podněty by měly vycházet zejména ze strany žáků, to znamená, že učitel by měl být velmi opatrný při artikulování názorů, jež se jeví jako „multikulturně správné“, otázkou také je, do jaké míry ovlivní názor žáků psaný text – čtenářská zkušenost je totiž, alespoň se domnívám, značně slabší než zkušenost bezprostřední, zejména v cílovém věku.

Podle mého názoru určitě ano, možná ne hned, ale myslím si, že pokud žáci budou číst např. Vietnamské pohádky, ani si neuvedomí, že se jedná o cizince a pokud ano, tak alespoň uvidí, že mají podobné pohádky a příběhy jako my a není mezi námi až tak velký rozdíl.

Přispět určitě ano, ale rozhodující slovo mají stejně osobní zkušenosti. Hlavní snahou podle mého názoru je naučit žáky vyhýbat se „halo efektu“ a nesoudit jednotlivce podle skupiny.

To je velmi složitá otázka. Nejspíš hodně záleží na informovanosti učitele, jeho vlastní zkušenosti a hlavně na postojích k této problematice. Pokud je např. o učiteli známo, že měl třeba konflikt s lidmi z určité menšiny, tak bude asi těžko vysvětlovat žákům o potřebě tolerance a odstranění předsudků. Taky hodně záleží na postojích v rodinách žáků. Tato práce však může přispět k větší informovanosti žáků, což je velmi důležité při další snaze o bourání předsudků.

- dotazovaní studenti byli požádáni, aby sami navrhli konkrétní postup, při kterém využijí literární text a zároveň budou naplňovat cíle multikulturní výchovy; cílem této otázky bylo jednak probuzení kreativity studentů a jednak snaha získat alespoň základní informaci o tom, zda studenti dokážou navrhnout hodinu literární výchovy tak, aby do ní začlenili multikulturní prvky; bohužel studenti často nevyužili poskytnutý prostor a zmínili pouze literární dílo, se kterým by pracovali, a ve stručnosti uvedli metody, které by využili; přesto byly získané informace pro projektový tým důležitou zpětnou vazbou.

Vybrané odpovědi studentů:

Po úvaze jsem zvolil Romské pohádky, které sebrala a přeložila Milena Hubschmannová. Nejenže nabízí pestrou nabídku všemožných krátkých i dlouhých pohádek, ale zejména v úvodu stručně a výstižně vysvětluje historii a postavení Romů ve společnosti. Tak tedy vedle nějaké pohádky, kde dobře vystupuje rozdíl mezi „chudým Romem“ a „bohatým gádžou“, by po krátké a řízené diskuzi bylo možné rozebrat prvky, jež společné romské a – řekněme – české pohádce. Poté předsudky a domněnky a nepříjemné zkušenosti – které se, to si přiznejme, očekávají –, jež zazní od žáků, doplnit historickou skutečností (původní postavení Romů v Indii, kastovní systém, putování v důsledku hladomoru, jejich tradiční řemeslo – hudba). Prostým a faktickým vyličením nesnadného postavení Romů (lze uvést jejich situaci ve středověku a např. během 2. světové války) můžeme, domnívám se, docílit lepších výsledků než vytýkáním rasismu.

Zkusila bych pracovat s dílem Chlapec v pruhovaném pyžamu. Na tomto díle je krásně ukázáno, že přáteli mohou být i děti z naprosto odlišných prostředí.

Začala bych brainstormingem, kde by žáci měli povědět, co ví o holocaustu (pro žáky 8. – 9. třídy), zda četli nějaké knihy na podobné téma, další otázkou by mohlo být, zda mají kamarády z jiných zemí, kultur, jiného vyznání. Pokud nemají, tak jestli by se s někým takovým kamarádili, co je pro ně u kamarádů důležité, co si představují pod pojmem přátelství.

Pustila bych jim ukázky z filmu a další aktivitou by mohlo být, že by ve skupinkách vymýšleli své vlastní závěry tohoto díla, pak by se všechny nápady představily a nakonec bych žáky seznámila se závěrem, jak ho vymyslel autor. Buď bychom si závěr knihy přečetli, nebo bych pustila závěr filmu. Pak se nabízí otázka, zda někdo takový konec čekal, nebo zda to všechny překvapilo. Jaký z tohoto díla mají pocit.